

Memo

19int07081

Aan
gemeenteraad

kopie

van
college
opgesteld door
M. Moddejonge

datum
10-9-2019

betreft
Vervolgproces Keuzes voor Borne

Geachte raads- en commissieleden,

Om te komen tot een meerjarig sluitende begroting 2020-2023 is het proces Keuzes voor Borne opgestart. In deze memo informeren wij u over de stand van zaken in het verlengde van de informatiebijeenkomst van 3 september jongstleden.

Proces tot nu toe

In november 2018 heeft de gemeenteraad een beleidsarme begroting 2019-2022 vastgesteld. Deze begroting laat een tekort in 2019 zien van € 508.000. Als een van de oorzaken is in de aanbiedingsbrief genoemd het toenemend (structureel) tekort binnen het sociaal domein. Geconstateerd werd dat de financiële ruimte voor raadsprioriteiten zeer beperkt is. Er was dan ook voldoende aanleiding om het financieel perspectief verder in beeld te brengen.

Begin dit jaar is met de fractievoorzitters afgesproken om met betrekking tot de koersbepaling en financiële positie van Borne een afzonderlijke bijeenkomst (heisessie) met de raad te houden. Voorafgaand aan die bijeenkomst heeft uw raad een rapportage ontvangen over de financiële positie. Deze rapportage is ook afzonderlijk tijdens een technische bijeenkomst toegelicht.

De bijeenkomst/heisessie op 9 maart 2019 heeft gezorgd voor urgentiebesef en het besef dat de bezuinigingsopgave een gezamenlijke opgave van raad en college is.

In juni van dit jaar hebben wij u nader geïnformeerd over de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Borne. De memo Rapportage ontwikkeling financiële positie Borne, per 1 juni 2019, is volledigheidshalve nogmaals bijgevoegd. Deze rapportage bevestigt nog eens dat de gemeente Borne niet ontkomt aan ingrijpende maatregelen om de begroting sluitend te krijgen. Dat is toen ook door middel van een persbericht gecommuniceerd.

Op 22 juni 2019 is de tweede bijeenkomst c.q. heisessie van raad en college gehouden. In deze bijeenkomst heeft uw raad richting gegeven, waarbij is afgesproken dat het college hier verder mee aan het werk zou gaan.

Het verslag van deze bijeenkomst is eveneens bijgevoegd.

Wij zijn met die opdracht van uw raad aan de slag gegaan. Tijdens een overleg met het ambtelijk management is gesproken over de omvang van de taakstelling en de wijze waarop keuzes kunnen worden voorbereid. De omvang van de taakstelling werd toen –gebaseerd op de memo financieel perspectief d.d. 1-6-2019- geraamd op een structureel begrotingstekort van € 2,5 miljoen, waarbij rekening werd gehouden met een oplopend tekort (effect Bestuursrapportage). Daarnaast heeft het college uitgesproken dat er ruimte gevonden moet worden met een omvang van € 1,5 miljoen structureel voor nieuwe ambities ('nieuw voor oud').

Met betrekking tot voorstellen om de taakstelling te behalen is het uitgangspunt (van college en raad) dat alles bespreekbaar is. Op basis van dit uitgangspunt is in de zomerperiode door de ambtelijke organisatie gewerkt aan het in beeld brengen van de thema's en taakvelden in de begroting. Hierbij is gekeken naar de mate van beïnvloedbaarheid (wettelijk – niet wettelijk), keuzemogelijkheden, termijn (direct realiseerbaar?) en effecten / consequenties. Ook zijn alle verstrekte kredieten en projecten in beeld gebracht, met de vraag wat de stand van zaken is en wat de consequenties zijn als de projecten 'on hold' worden gezet.

Deze informatie hebben wij op 29 augustus 2019 met het ambtelijk management besproken. De uitkomsten van deze bijeenkomst hebben we op 3 september 2019 tijdens de informatiebijeenkomst Keuzes voor Borne met u gedeeld. Ook heeft u na deze bijeenkomst het overzicht van taakvelden uit de begroting ontvangen, waarin is aangegeven voor welke taakvelden een ombuiging wordt voorgesteld en wat de omvang van die ombuiging is. Dit overzicht treft u bijgaand nog een keer aan.

Bij verschillende taakvelden is aangeduid dat het om een zoekgebied gaat. Ook is bij enkele taakvelden een stelpost aangegeven. Daarnaast heeft u een overzicht ontvangen van het investeringsprogramma, gebaseerd op het raadsprogramma en coalitieakkoord. Ook dit overzicht is bijgevoegd.

Wij hebben tijdens de bijeenkomst op 3 september 2019 goed begrepen dat er behoefte bestaat om beter inzicht te krijgen van de wijze waarop het college (samen met het ambtelijk management) is gekomen tot de invulling van de taakstelling. Ook is er behoefte aan concretisering van de ombuigingen: waar wordt precies op bezuinigd en wat is hiervan de consequentie?

Overwegingen en lijn ombuigingen

Richting van de raad

De raad heeft op 22 juni 2019 een aantal richtinggevende uitspraken gedaan.

- Binnen het *sociaal domein* blijft het uitgangspunt overeind dat niemand tussen wal en schip mag raken, maar moet wel scherper worden gemaakt wat daar precies onder wordt verstaan.
- Op gebied van *Sport, welzijn en cultuur* is aangegeven dat voor de tweede fase van project 't Wooldrik gekeken moet worden wat er precies nodig is. De Bestuurscommissie Lichamelijke Opvoeding en Sport (BLOS) is de aangewezen gesprekspartner om de financiële situatie en verdere fasering van project 't Wooldrik open mee te bespreken. Op gebied van sport en cultuur is het uitgangspunt dat verenigingen hun eigen broek moeten kunnen ophouden. De oproep is om met het Kulturhus in gesprek te gaan over de huidige activiteiten en mogelijkheden om zelf meer financiële middelen te krijgen en hiermee de kosten c.q. gemeentelijke bijdrage omlaag te brengen. Het afschaffen van waarderingssubsidies is niet bespreekbaar, omdat het gaat om een relatief klein budget, dat meer oplevert (draagvlak, goodwill), dan het kost.

- Bij *Infrastructuur* is de insteek om waar mogelijk 'werk met werk' te maken. De veiligheid mag niet in het gedrang komen. De verdere realisatie van de F35 (fietsnelweg) heeft prioriteit en moet doorgaan. De Verbindingsweg en de verkeersoplossing voor Zenderen zijn lopende processen, waarbij nieuwe ontwikkelingen (MIRT), kunnen leiden tot een nieuwe beoordeling.
- Bij Bestuur en organisatie is de oproep om meer focus aan te brengen, vaker -bestuurlijk en ambtelijk- 'nee' te zeggen, kritisch te kijken naar inhuur en samenwerking op te zoeken zonder grip te verliezen. Bij *Onderwijs* is uitgesproken dat er een oplossing moet komen voor de Jan Ligthartschool. Een schoolgebouw voor twee locaties op de locatie 't Wooldrik kan kosten- en onderwijsefficiënt zijn. Voor de Bornsche Maten is verwachtingsmanagement van belang. De raad heeft verzocht om scenario's uit te werken om keuzes te kunnen maken.
- Bij de Energietransitie (thema duurzaamheid) is de (wettelijke) opgave voor de gemeente Borne zwaar. Dat wil niet zeggen dat de gemeente alles zelf moet doen en moet betalen. Initiatieven vanuit de samenleving moeten gestimuleerd worden. Soms gaat de kost voor de baat en moet eerst worden geïnvesteerd, om daarna -zo mogelijk- kosten te besparen.

Mijn Borne 2030

De centrale vraag voor ons is: 'Wat voor gemeente willen we zijn?'. De toekomstvisie Mijn Borne 2030 zien wij hierbij als uitgangspunt. Borne is een moderne ontwikkelende gemeente met goed voorzieningenniveau. Een groot deel van de inwoners is ook in staat om dit te betalen. We hebben oog voor zwaksten in de samenleving, maar willen ook investeren in voorzieningen.

Kracht van de samenleving

We willen ook de kracht van de samenleving gebruiken. Naar ons idee kunnen we deze kracht nog sterker in zetten, bijvoorbeeld op gebied van kunst en cultuur. Burgerparticipatie, initiatieven vanuit de samenleving en samenwerking willen we wel blijven faciliteren. Dat wil niet zeggen dat de gemeente ook betaalt. Waar mogelijk zullen voor de inzet van de gemeente ook kosten worden doorgerekend, bijvoorbeeld bij de organisatie van evenementen.

'Alles is bespreekbaar'

Bij de bespreking van de taakvelden en thema's hebben we als uitgangspunt genomen dat alles bespreekbaar is. Om te komen tot ombuigingen moet eerst onderscheid worden gemaakt tussen wettelijk en niet-wettelijk (= eigen beleid) en tussen (direct) beïnvloedbaar en niet-beïnvloedbaar. Vervolgens is de keuze om taken en activiteiten niet meer uit te voeren, te versoberen of anders uit te voeren.

We zijn begonnen met het 'mes' en hebben eerst gekeken of het mogelijk is om taken te schrappen of anders te doen. Als dat niet mogelijk of wenselijk werd gevonden, hebben we gekeken of de 'kaasschaaf' gehanteerd kan worden: kunnen we de uitvoering van de taak versoberen?

We hebben in de afgelopen jaren (2011-2016) al twee bezuinigingsrondes gehad. Dit betekent dat de budgetten in de begroting al twee keer kritisch tegen het licht zijn gehouden. Ons beeld is dan ook dat er weinig rek en ruimte is. Elk ombuigingsvoorstel heeft direct voelbare consequenties voor inwoners, ondernemers, samenwerkingspartners en/of eigen organisatie.

We vinden het ook van belang om de ervaringen uit eerdere bezuinigingsrondes te betrekken bij de toetsing van het realiteitsgehalte van de bezuinigingen. We moeten bewaken dat goedkoop, geen duurkoop blijkt en dus ook kijken naar effecten op lange termijn. Soms moet eerst geïnvesteerd worden om later bezuinigingseffecten te kunnen bereiken. Ook denken wij dat goed gekeken moet worden naar andere manieren van werken en verdienmodellen.

Het principe 'werk met werk' kan naar onze overtuiging nog breder worden toegepast. Hoewel het niet mogelijk is om hieraan een directe ombuiging te koppelen, is wel onze verwachting dat dit tot verdere kostenbesparing kan leiden.

We moeten ook naar onze gemeentelijke organisatie kijken, naar overheadkosten en personele kosten (formatie), inclusief inhuur. Het principe is wel dat eerst gekeken wordt naar de taken en activiteiten en dan pas naar het personeel dat deze werkzaamheden uitvoert. In die zin zijn personele effecten een afgeleide van de keuze om activiteiten al dan niet overeind te houden. De inhuur wordt verder -ook vanuit dat perspectief- in beeld gebracht.

Verbonden partijen

Samenwerking met andere gemeenten en (netwerk)organisaties zien we onverkort als een middel om de juiste dingen voor Borne te doen. Tegelijkertijd moeten we zorgen dat we grip krijgen en houden op onze verbonden partijen. Bij verbonden partijen waarmee we een dienstverleningsovereenkomst hebben gesloten, kan rechtstreeks gestuurd worden op de kwaliteit en de omvang van de dienstverlening, bijvoorbeeld bij Twente Milieu. Bij (wettelijke verplichte) gemeenschappelijke regelingen is dat een stuk lastiger, bijvoorbeeld de Veiligheidsregio Twente en de Omgevingsdienst Twente. Gemeente Borne is immers een van de deelnemers en kan uitsluitend met een meerderheid van de deelnemers besluiten om een taakstelling op te leggen. We zullen dan ook samen moeten optrekken met andere deelnemers en regie moeten voeren. Overigens kunnen we wel melden dat in de regio initiatieven zijn ontwikkeld om in gezamenlijkheid kritisch te kijken naar de bezuinigingsmogelijkheden van verbonden partijen, bijvoorbeeld door het hanteren van het trap-op trap-af principe. In diverse gemeenten zijn moties van deze strekking aangenomen.

Ombuigen en investeren

Taakstelling	€ 2.500.000
Ambities raadsakkoord	€ 1.500.000
Totaal	€ 4.000.000

Zoals opgemerkt, is onze opgave om het meerjarig begrotingstekort van € 2,5 miljoen op te lossen en daarnaast € 1,5 miljoen aan ruimte te vinden voor onze ambities in de vorm van nieuw beleid. In totaal dus € 4 miljoen.

Hierbij ligt de focus in de eerste plaats op het materieel sluitend maken van de begroting. Deze moet in ieder geval vanaf het derde begrotingsjaar sluitend zijn. Dit neemt niet weg dat onze inspanningen er op gericht zijn om de bezuinigingen vanaf 2020 te realiseren. In de uitwerking van de ombuigingen zal een fasering worden aangebracht.

Ombuigen

De ombuigingen, die zijn opgenomen in het toegezonden overzicht, hebben een omvang van € 3.250.000.

Sociaal domein	€ 2.000.000
Activiteiten kulturhus	€ 300.000
Sport	€ 300.000
Openbare ruimte	€ 150.000
Overig incl. organisatie	€ 500.000
Totaal	€ 3.250.000

Een aantal posten is als 'p.m.' aangeduid. Hiermee wordt bedoeld dat het nog niet mogelijk is om hier concrete taakstellingen aan te verbinden, bijvoorbeeld in relatie tot verbonden partijen.

Investeren

Ook voor investeringen en projecten hebben we ons de vraag gesteld wat er eventueel 'on hold' gezet kan worden. Voor projecten die al in uitvoering zien wij daartoe nog geen aanleiding. Wel zijn er enkele onderwerpen uit het raadsakkoord, die wat ons betreft geen prioriteit hebben. Het overzicht, waarin ook is aangegeven wat de consequenties zijn van het aanhouden van investeringen en projecten, heeft u ontvangen en treft u volledigheidshalve bijgaand aan. Eveneens treft u een nadere concretisering van de investeringen aan.

Wij denken dat het voor de toekomst van Borne cruciaal is om niet alleen te bezuinigen, maar ook te blijven investeren. De totale investeringsopgave voor de komende vier jaar wordt geraamd op € 1,5 miljoen structureel in 2023. Hierbij is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen die al wel worden voorbereid, maar waarvan de kapitaallasten nu nog niet in de vier jaarschijven van de begroting hoeven worden opgenomen. Het gaat hierbij onder meer om de aansluiting Molenkamp en onderhoud verbindingsweg en de impactanalyse sociaal domein. Project 't Wooldrik (vervolgfasen) is in het investeringsoverzicht als 'p.m.' opgenomen vanaf 2023. Dat wil zeggen dat hier in de begroting nog geen geld voor beschikbaar wordt gesteld en een afzonderlijk besluit nodig is. Daarnaast zijn er ontwikkelingen waarvoor op dit moment (deels) nog geen dekking is, zoals ICT-dienstverlening.

Een deel van de totale investeringen wordt mogelijk door het realiseren van ombuigingen volgens het principe 'nieuw voor oud'. Om het hele pakket aan investeringen te kunnen uitvoeren, stellen wij een verhoging van de onroerende zaakbelasting voor. Dit sluit aan bij de bestendige lijn van de raad, zoals die ook in het raadsakkoord staat, dat we dit middel uitsluitend inzetten voor ontwikkelingen die rechtstreeks ten goede komen aan een groot deel van onze inwoners. 1% ozb leidt tot (circa) € 59.000 aan extra structurele inkomsten. Wij stellen een ozb-verhoging van 20% met ingang van 2020 voor. Dit verhoogt de inkomsten met ongeveer € 1,1 miljoen.

Concretisering ombuigingen

Ons voorstel is om de thema's in drie openbare bijeenkomsten nader met u te bespreken en te concretiseren. Hierbij kunt u ook zelf uw inbreng leveren. Deze bijeenkomsten zouden de opzet van een Politiek beraad kunnen hebben.

Naast de ombuigingen, kan tijdens deze bijeenkomsten ook nader worden ingegaan op het investeringsprogramma.

Wij stellen voor om drie bijeenkomsten te houden met een clustering van de volgende thema's:

Themabijeenkomst 1	Themabijeenkomst 2	Themabijeenkomst 3
<ul style="list-style-type: none">- Veiligheid- Economie- Duurzaamheid- Mobiliteit- Omgeving- Wonen- Bestuur- Dienstverlening	<ul style="list-style-type: none">- Sport- Cultuur en vrije tijd- Educatie- Gezondheid	<ul style="list-style-type: none">- Maatschappelijke participatie (sociaal domein)- Werk en inkomen

- Vastgoed - Bedrijfsvoering - Middelen		
---	--	--

De datums voor de themabijeenkomsten zijn inmiddels in afstemming met de griffie en het raadspresidium gepland.

Ter voorbereiding op de themabijeenkomsten treft u bijgaand een uitwerking van de ombuigingen aan op basis van de thema's uit het raadsprogramma. Dit overzicht is een werkdocument, dat nog nader wordt ingevuld en zo nodig bijgesteld naar aanleiding van de bespreking tijdens de themabijeenkomsten.

De opbrengst van deze bijeenkomsten verwerken wij in het raadsvoorstel (aanbiedingsbrief) bij de ontwerp meerjarenbegroting 2020-2023.

Betrekken samenleving

Zoals toegelicht, willen wij verder in gesprek met het bestuur van het Kulturhus, de BLOS en onze verbonden partijen. We hebben eerder uitgesproken dat we ook de samenleving rechtstreeks bij dit proces willen betrekken. Een gezamenlijk als raad en college nog te beantwoorden vraag is hoe we dit kunnen doen. Er zijn naar ons idee in elk geval twee opties:

- Tijdens de themabijeenkomsten -die het karakter hebben van een Politiek beraad- kunnen mensen inspreken.
- Een peiling houden, waarbij inwoners kunnen aangeven welke thema's zij het belangrijkste vinden: waar kan bezuinigd worden en waar vooral niet? In een peiling kan ook worden gevraagd voor welke voorzieningen c.q. investeringen inwoners bereid zijn om meer te betalen in de vorm van een verhoging van de onroerende zaakbelasting. Het is kort dag, maar het BornePanel zou hiervoor kunnen worden ingezet.

Een randvoorwaarde is dat vooraf duidelijk moet zijn op welke wijze de inbreng wordt gebruikt en de juiste verwachtingen worden gewekt. Ook moet duidelijk worden gecommuniceerd dat de gemeenteraad de signalen meeneemt, maar zelf de afwegingen maakt om te komen tot keuzes. Een feit is dat de tijd voor deze communicatie en het doorlopen van een participatietraject zeer beperkt is. Wij vernemen graag uw opvattingen hierover.

college van burgemeester en wethouders

Bijlagen:

1. Memo Rapportage ontwikkeling financiële positie Borne per 1 juni 2019_19int0585
2. Verslag bijeenkomst Keuzes voor Borne 22 juni 2019_19int06085
3. Totaaloverzicht Kiezen voor Borne ombuigingen
4. Totaaloverzicht Kiezen voor Borne investeringen
5. Concretisering investeringen bestuurlijke prioriteiten (10 sept 2019)
6. Concretisering taakstellingen per thema (10 sept 2019)